

سواد فرهنگی و قلمروهای آن

مریم صمد پوری جاوید

کارشناسی ارشد مدیریت منابع انسانی، دانشکده تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Minapourjauid@yahoo.com

چکیده

در این مقاله سعی شده است که تعریف سواد فرهنگی که لازمه زندگی یک فرد در عصر مدرنیته است مورد بررسی قرار گیرد. از آنجا که سواد فرهنگی گستره وسیعی از تعاملات انسانی را در بر می گیرد قلمرو سواد فرهنگی تمرکز اصلی این مقاله می باشد. حیطه آموزش یکی از زمینه هایی است که بواسطه سواد فرهنگی دچار تغییرات اساسی شده است. بویژه در زمینه آموزش زبانهای خارجه سواد بین فرهنگی نقش اساسی ایفا می کند. تحقیقات متعددی در مورد آموزش سواد فرهنگی از سنین پایین در کلاسهای درس انجام شده است. تجارت بین الملل، صنعت توریسم و ... از جمله زمینه هایی است که ارتباط تنگاتنگ با سواد فرهنگی هر کشوری دارد. علاوه براین در این مقاله سواد رسانه ای و ارتباط آن با سواد فرهنگی نیز مورد توجه قرار گرفت. پژوهش حاضر بر آن است تا بار دیگر با بررسی تحقیقات انجام شده در خصوص سواد فرهنگی، نقش مهم این مقوله را تاکید نموده و لزوم آموزش آن را در کشور بیش از پیش مورد توجه قرار دهد.

واژه‌های کلیدی: سواد فرهنگی، آموزش، سواد رسانه ای، سواد زیست محیطی

مقدمه

در عصر کنونی که معنی سنتی سواد عبارت بود از توانایی خواندن و نوشتن، دچار تغییرات بنیادین شده است. در جامعه مبتنی بر دانایی واژه سواد اغلب به جای توان و توانمندی فرد مورد استفاده قرار می‌گیرد. امروزه فردی را که صرفاً توانایی خواندن و نوشتن (علیرقم تحصیلات دانشگاهی) داشته باشد اما بعنوان نمونه توانایی استفاده از رایانه را نداشته باشد با سواد تلقی نمی‌کنند. امروزه شاهد مفهوم چند سواد هستیم. سواد در مفهوم جدید را می‌توان مجموعه مهارت‌های مورد نیاز یک شخص برای زندگی روزمره تعریف نمود. سواد، شالوده‌ی آگاهی‌ها و تفکر انسان‌هاست. یافته‌ها نشان می‌دهد که دستیابی به اهداف توسعه‌ای کشور، مستلزم پرورش شهروندانی است که از سواد فرهنگی مفید و کافی برخوردار باشند در دنیای در حال تحول امروز، سواد فرهنگی به معنی تسامح، تساهل و مدارای بیشتر، درک و دیالوگ آزاد بین هویت‌های اجتماعی، قومی، و مذهبی مختلف و احترام به عقاید دیگران و پذیرش تفاوت‌های فرهنگی است. بعلاوه اگر بپذیریم که جامعه ایرانی همانند بسیاری از جوامع دیگر به سوی یک جامعه مبتنی بر دانایی حرکت می‌کند در این صورت شهروندان چنین جامعه‌ای به کارآمدی‌های خاصی نیاز خواهند داشت به نحوی که آن‌ها خود از طریق تکنولوژی‌های ارتباطی و اطلاعاتی، دانستنی‌های اساسی خود را عمق بخشند و نسبت به گردآوری و استفاده کارآمد از آنها مبادرت ورزند. بدین ترتیب یافته‌ها نشان می‌دهد که سواد فرهنگی به کارآمدی‌های ارتباطی نیز اطلاق می‌شود. لذا سواد فرهنگی همانند مفاهیم مکمل آن یعنی سواد رسانه‌ای، سواد دیجیتال، سواد کامپیوتری، سواد اطلاعاتی، سواد سمعی و بصری زیربنای اصلی جامعه مبتنی بر دانایی محسوب می‌شود.

واژه سواد فرهنگی برای نخستین بار توسط هیرچ در سال ۱۹۸۲ در کتابی تحت عنوان سواد فرهنگی ماهر آنچه یک آمریکایی باید بداند به کار گرفته شد. بر اساس تعریف هیرچ سواد فرهنگی به معنی دارا بودن اطلاعات پایه به منظور تبادر دنیای مدرن است. سواد فرهنگی در مفهوم جدید علاوه بر داشتن اطلاعات پایه برای بقا و رشد کامل اطلاعات تخصصی نیز می‌شود (گراف ۱۹۸۹:۴۶).

به اعتقاد هیرش سواد فرهنگی مجموعه اطلاعات بنیادی است که هر شهروند برای پیشرفت و کارایی خود در دنیای مدرن نیاز دارد. از اینرو می‌توان سواد فرهنگی را شبکه‌ای از اطلاعات دانست که برای ارتباط موثر بین افراد ضروری است. اما این اطلاعات چه هستند و چگونه می‌توان آنها را فرا گرفت؟ به تعبیر هیرچ سواد یعنی توانایی به رمز درآوردن و رمزگشایی پیام‌ها. سواد مجموعه‌ای از مهارت‌های خواندن، نوشتن و گفتگوست. هیرش در کتاب خود ۵۰۰۰ مهارت را بر می‌شمارد که شهروندان آمریکایی برای ارتباط با یکدیگر در دنیای مدرن به آن نیاز دارند. بخشی از مهارت‌های لازم برای داشتن سواد فرهنگی یک شهروند آمریکایی عبارتند از: مهارت در زمینه شناسایی و به کارگیری فنآوری‌های جدید، آشنایی با ارزش‌ها، هنجارها و باورهای فرهنگی، مهارت درک و نقد اطلاعات، مهارت در گفتگو و بیان مناسب ایده‌ها و نقطه نظرات خود به دیگران، آشنایی با پیشینه تاریخی کشور، مهارت در ایجاد ارتباط و همکاری با دیگران و ... از دیدگاه جامعه‌شناسی منظور از سواد فرهنگی شناخت "میدان‌های" فرهنگی مختلف (به تعبیر بوردیو) یا شناخت قواعد نوشته و نانوشته، گونه‌ها، گفتمان‌ها، انواع سرمایه‌ها، ارزش‌های فرهنگی موجود، زمینه‌ها و ملزوماتی است که بر عمل انسان‌ها تأثیر می‌گذارند. این شناخت، سواد خاصی را در ارتباط با "میدان" معینی در اختیار افراد قرار می‌دهد و به آن‌ها امکان می‌دهد که بدانند چه اتفاقاتی پیرامون آن‌ها در حال وقوع است تا بتوانند در خصوص نحوه تعامل با آن میدان‌ها تصمیم بگیرند. یعنی بتوانند تشخیص دهند که چه رفتارها، کردارها، گونه‌ها یا گفتمان‌هایی در شرایط خاصی مناسب یا مقتضی هستند. از اینرو میزان آشنایی افراد با نظام‌های معنایی مختلف (مثلاً زبان بدن) و کنش‌های مرتبط با آنها همچنین توانایی افراد در خوانش و استفاده از نظام‌های معنایی مختلف، میزان برخورداری آنان از سواد فرهنگی را تعریف می‌کند. (جعفری، میرزایی/۱۳۹۳) با توجه به مفهوم ارائه شده در مورد سواد فرهنگی اینک می‌توان به این نتیجه رسید که در یک جامعه چند فرهنگی، سواد فرهنگی به معنی تامل، تساهل و مدارای بیشتر، درک دیالوگ آزاد بین هویت‌های اجتماعی، قومی و مذهبی مختلف و احترام به عقاید دیگران و پذیرش تفاوت‌های فرهنگی است.

اهمیت سواد فرهنگی

نگاهی به مطالعات انجام شده در محیط های گوناگون در باب سواد فرهنگی خود گویای اهمیت شناخت و ارتقا سواد فرهنگی در جوامع گوناگون می باشد. آموزش و پرورش یکی از حیطه هایی است که در آن سواد فرهنگی تاثیر بسزایی را داشته است.

سواد فرهنگی، آموزش و پرورش، زبانهای خارجه

تعداد مقالات منتشر شده پیرامون سواد فرهنگی و آموزش بی شمار است. بعنوان مثال در سال ۲۰۰۵ جی مک کی، به بررسی مقوله سواد فرهنگی و مدارس دوستی آمریکایی پرداخت. از دیدگاه وی اگر دانش آموزان توانایی خواندن را پیدا کنند ولی دانش فرهنگی لازم برای درک و گفتمان منطقی در مورد آموزه های فرا گرفته شده را نداشته باشند به راستی با سواد نیستند. از اینرو جی مک کی، اشاره می کند که دانش آموزان آمریکایی نه تنها باید در مورد فرهنگ خود بلکه باید درک در مورد فرهنگهای دیگر و نیز جهان داشته باشند. و این محقق نمی شود مگر آنکه سواد فرهنگی بخشی از برنامه درسی دانش آموزان باشد. در سالهای اخیر سواد فرهنگی بویژه در حیطه آموزش زبانهای خارجه اهمیت زیادی پیدا کرده است. در این راستا، تغیب در پژوهش خود در سال (۲۰۱۲) اشاره می کند که آموزش زبان خارجه در واقع آموزش فرهنگ خارجه است. از دیدگاه او سواد فرهنگی در زبان خارجه الزاماً به معنی دقت و مهارت صد درصد نیست بلکه به معنای آشنایی با مقدمات سواد فرهنگی است. از نظر او سواد فرهنگی در مقیاس کوچک در حیطه آموزش زبان خارجی در کلاس درس به آشنایی و توانایی دانش آموزان در درک اصطلاحات و مفاهیم پنهان گفتمان می باشد. (فرهمینی و صباغ اسماعیلی ۱۳۹۵)

در کشور ما ایران در حوزه فرهنگی کارهای متعددی انجام شده اما به موضوع تاثیر سواد فرهنگی بر عملکرد نظام آموزش و پرورش با توجه به قدمت فرهنگی ایران و اهمیت مباحث آموزشی و تعلیم و تربیت. در این میان کمتر پژوهش صورت گرفته است.

به عنوان مثال جعفری و رئیس میرزایی (۱۳۹۳) در پژوهش خود به تاثیر سواد فرهنگی بر توسعه توریسم فرهنگی پرداختند. رومیایی و ضیائیان (۱۳۹۳) در مطالعه خود به تاثیر سواد فرهنگی بر روی جامعه مبتنی بر دانایی تمرکز داشته اند. نیز میرزا امینی و صفایی (۱۳۸۸) مسئله ارتقای سواد فرهنگی، شالوده توسعه فرهنگی را مورد بررسی قرار دادند. گراف (۱۹۸۹) بر این باور است که سواد فرهنگی باید بعنوان دومین فرهنگ هر فرد به شمار می آید. در ادامه این پژوهشگران به تاثیر و نقش هنر، سینما، معماری، موسیقی، مشاهیر و نقش ایشان در انتقال ارزشها و فرهنگ به نسل جوان پرداخته اند.

راهکارهای ارائه شده برای تاثیر مولفه های فرهنگی و آموزش و پرورش به اختصار به شرح ذیل است: ۱- طراحی و تدوین بسته آموزشی چند بعدی تحت عنوان ماتریس سواد فرهنگی در جهت افزایش آگاهی و سواد دانش آموزان نسبت به سواد فرهنگی ضروری است. ۲- برنامه ریزی و طراحی آموزشی برنامه درسی تلفیقی در مدارس: نمونه این مطالعات در وزارت آموزش و پرورش ژاپن انجام شد و از آوریل سال ۲۰۰۳ لازم الاجرا گردید) ۳- لزوم ترویج و تقویت گفتمان شناسی سواد فرهنگی ۴- بازتعریف مفهوم سواد و زیر مجموعه های آن ۵- بکارگیری از اینترنت آموزشی و بهره گیری از آموزش مجازی. (فرهمینی فراهانی، اسماعیلی ۱۳۹۵)

سواد فرهنگی، تجارت بین الملل و صنعت گردشگری

تجارت بین المللی نسبت به تجارت داخلی مقوله متفاوتی است، از اینرو تجارت کردن خارج از مرزهای جغرافیایی یک کشور مستلزم عوامل گوناگونی است. در اکثر مواقع صاحبان تجارت تمرکز زیادی بر روی جوانب تکنیکی تجارت می کنند. غافل از آنکه آگاهی نسبت به فرهنگ کشور مقصد نیز به همان اندازه حائز اهمیت است. تجاری که نسبت به تفاوت های فرهنگی موجود میان فرهنگ کشور مبدا و کشور مقصد آگاهی کمی دارند اصولاً در برقراری ارتباط با خریداران یا فروشندگان کالا و خدمات دچار مشکل می شوند. از این رو Yadav و Shah در سال (۲۰۱۴) در پژوهش خود به نحوی محیط فرهنگی و تجارت بین الملل پرداخته و شناخت بین فرهنگی و برخورداری از سواد فرهنگی را جزء لاینفک تجارت موفق و مستمر دانسته اند. در پژوهشی مشابه Apud و lenartowics, Johnson (۲۰۰۶) به ضرورت دانش در معاملات تجاری بین المللی پرداختند.

صنعت توریسم یا همان گردشگری یکی از منابع سودآور مالی برای اقتصاد هر کشوری محسوب می شود. بر اساس تعریف سازمان جهانی گردشگری، گردشگری فعالیت سفر یک شخص به مناطق خارج از محل زندگی خود که تا یک سال ادامه پیدا نکند و هدف تفریح، تجارت و یا غیره باشد اطلاق می گردد. گردشگری فرهنگی از جمله گونه های اصلی گردشگری در ایران و بطور کلی در کشورهای در حال توسعه است. در پژوهش توصیفی خود با بکارگیری از روش های گوناگون جمع آوری داده - کتابخانه ای، پرسش نامه، اسناد و ... به ارائه فواید و راهکارهای توسعه توریسم فرهنگی با استفاده از سواد فرهنگی پرداخته و نتایج مقاله شان حاکی از آن است که سرمایه گذاریها در جهت افزایش سواد فرهنگی موجب افزایش ابعاد گوناگون توریسم فرهنگی خواهد شد. (جعفری و میرزایی (۱۳۹۳)

سواد فرهنگی - سواد زیست محیطی

زمانی سواد تنها به معنی توانایی خواندن و نوشتن بود اما پس از دهه ۱۹۷۰، به ویژه پس از رواج اینترنت، مفهوم سواد به کلی تغییر کرد و مفاهیمی چون سواد اطلاعاتی، سواد آماری، سواد رسانه ای و سواد زیست محیطی باب شد. پدیدار شدن اصطلاحها و فعالیت های زیست محیطی مثل محیط باوری، اکوسیستم، اکولوژی، جامعه شناسی محیط زیست اما حکایت از ارتباط آنها با اخلاق و فرهنگی انسان این عصر دارد. نمادهای تخریب محیط زیست همچون ضایعات شیمیایی، معادن حفاری شده، کانال های باز فاضلاب، رودخانه های مسموم از ماهیان مرده، دود دوش ها، زباله های شهری، گورستان اتومبیل ها، ضایعات دور ریختنی و اورا قی، نمادهای زشت شهری بودند. که چالز ای. روث پدر سواد زیست محیطی را برای اولین بار وادار به طرح این اصطلاح کردند. به باور او، ظرفیت درک زیبایی انسان امروز کاهشی چشم گیر داشته و همین زشتی های محیط ما را آزار نمی دهد که نشان گر آن است که ما در بی سواد زیست محیطی یا بی سواد بوم زیستی به سر می بریم و نه تنها از بی سواد خود آگاه نیستیم بلکه بدترین ستم ها را در حق نسل فردای خود روا می داریم. چرا که این بی سواد را به آنان نیز منتقل می کنیم، طوری که زشتی ها برایشان عادی تلقی می شود. مهم ترین و بهترین راهکاری که می توانیم در رابطه مردم با محیط زیست انجام دهیم، استفاده از فرآیندی به نام «سواد محیط زیستی» است. در این فرآیند ما باید تلاش کنیم تا بستر مساعد شناخت سرزمین مان را برای مردم فراهم کنیم. مردم اگر بدانند با چه غنایی در محیط زیست کشورمان روبرو هستند حتما کمتر به آن ضربه وارد خواهند کرد. کما اینکه در گذشته نیز چنین بوده و ساخت کاربازها و برقراری بهترین و مسالمت آمیزترین رابطه با طبیعت توسط همین مردم انجام شده است. (کمالی، فراهانی (۱۳۹۱) همانطور که پیشتر گفته شد سواد فرهنگی شناخت یک فرد از جغرافیای خود و جغرافیا جهانی را نیز شامل می شود. در نتیجه برای هر فردی که سواد فرهنگی دارد نشانه هایی همانند هشدارهای زیست محیطی در دل دشت و کوه و جاده ها، تنها یک تصویر نمادین خاموش نیست، بلکه هشدار برای تنظیم رفتارهای فرد با محیط است. از اینرو سواد زیست محیطی یکی از زیرشاخه های سواد فرهنگی است. انجمن آموزش محیط زیست و طبیعت مریلند، سواد زیست محیطی را دانش و درک موقعیت و وضعیت محیط زیست در کره زمین و مسائل موثر بر آن می داند. در نتیجه سواد زیست محیطی دانش و درک درست از تاثیر جوامع بر محیط طبیعی است (برای نمونه: رشد جمعیت، توسعه جوامع، نرخ مصرف صنایع و غیره) همانطور که پیشتر گفته شد بخشی از سواد فرهنگی توانایی شخص در حل مسئله، مشارکت مدنی و عقل است. از اینرو گسترش سواد زیست محیطی شامل فعالیتهایی نظیر بردن دانش آموزان به پیاده روی در طبیعت، بالا بردن سطح آگاهی عموم در مورد اقلیم و مشکلات زیست محیطی بومی و جهانی، نحوه مشارکت صحیح (از جمله درختکاری، عدم استفاده از پلاستیک ها) می باشد. (آزاد خانی، سادات نژاد، شرفخانی (۱۳۹۷) (Nersh water و water Aid در سال ۲۰۰۹ نشان دادند که همکاری میان جوامع بومی موجب ارتقاء حفاظت های زیست محیطی و نگرانیهای محیط زیست گردید (wersh water 2009) در پژوهشی مشابه مظلومیان و صالحی به توصیف و تحلیل نقش سواد در حفاظت از محیط زیست با رویکرد جذب گردشگر پرداختند (۱۳۹۴).

مرحله اول در کسب دانش محیط زیستی این است که درک و آگاهی کلی نسبت به ارتباط بین زندگی انسان و محیط زیست پیدا کنیم؛ در مرحله بعد باید دانش و درک صحیحی از سامانه ها و فرایندهای زیستی انسانی و طبیعی کسب کنیم؛ بعد پذیرفتن و ارزش نهادن به محیط زیست و داشتن دغدغه نسبت به حفاظت از آن است؛ در مرحله بعد باید مهارت کافی در حل

مسائل داشته باشیم و از یک تفکر انتقادی برخوردار شویم و مرحله آخر به دست آوردن ظرفیت های فردی و مشارکت در فعالیت های گروهی و اجتماعی است. این پنج مرحله اجزای سواد محیط زیستی را تشکیل می دهند. (لیزنا)

سواد فرهنگی - سواد رسانه ای

از ضرورت های عصر جهانی شدن، نیاز به آموزش و پرورش از قرن بیست و یکم و تعلیم و تربیتی است که فرگیران را برای رویارویی با چالش های فرهنگی در حال تغییر و غیرقابل پیش بینی آماده سازد. یکی از مهمترین چالشهای عصر جهانی شدن در سطح کلان، نفوذناپذیری مرزها و انتشار بی حد و مرز پیام های رسانه ای در جوامع است. و در سطح خرد نیز دیگر دیوارهای منازل چارچوب انحصاری و شخصی شهروندان محسوب نمی شود. بلکه فضایی برای نفوذ امواج رسانه ای است. سواد رسانه ای مجموعه ای از شایستگیهای ارتباطی است که توانایی دسترسی، تحلیل، ارزیابی و تعامل اطلاعاتی در اشکال متفاوت پیام های چاپی و غیرچاپی را شامل می شود. (Frank Bake 2004)

از دیدگاه نصیری (۱۳۹۱) سواد رسانه ای بعنوان مهارتی جهت مقابله با فرهنگ رسانه ای است که منجر به افزایش ظرفیت تحلیل شهروندان در مواجهه با رسانه ها است تا به جای تسلیم در مقابل محتوای پیام ها تلاش نمایند تا بعنوان یک مخاطب فعال معنای نهفته در پیامها را درک و رمزگشایی و ارزیابی پیام ها بردارند. اگر بپذیریم که جامعه ایرانی همانند بسیاری از جوامع دیگر به سوی یک جامعه مبتنی بر دانایی همانند بسیاری از جوامع دیگر به سوی یک جامعه مبتنی بر دانایی حرکت می کند در این صورت شهروندان چنین جامعه ای مهارتها و کارآمدی های خاصی نیاز خواهند داشت. به نحوی که آنها خود از طریق تکنولوژی های ارتباطی و اطلاعاتی، دانستنی های اساسی خود را تحقق بخشند و نسبت به گردآوری و استفاده کارآمد از آنها مبادرت ورزند. بدین ترتیب یافته ها نشان می دهد که سواد فرهنگی به کارآوری های ارتباطی نیز اطلاق می شود. لذا سواد همانند مفاهیم مکمل آن یعنی سواد رسانه ای، سواد دیجیتال، سواد کامپیوتری، سواد اطلاعاتی، سواد سمعی و بصری زیربنای اصلی جامعه محسوب می شود (رومیانی ۱۳۹۴).

نتیجه گیری

امروزه علاوه بر تربیت شهروندی برای یک جامعه ملی، نیاز آماده سازی شهروندان برای زندگی در جامعه جهانی به صورت یک ضرورت تربیتی درآمده است. مقوله سواد فرهنگی جزء مسایل مورد توجه محققین در قرن ۲۱ بوده است. جامعه ما آمیخته ای از فرهنگها و خرده فرهنگهاست. شناخت این فرهنگها سبب درک و در نهایت احترام متقابل می شود. اگر کسی در شهر یا روستایی به کسی به سبب نوع گویش و سخنش بخندد یا او را به سبب پوشاکش دست بیندازد، این چیزی نیست جز نشانه بی سوادی فرهنگی. «سواد فرهنگی» شاخص بسیار روشنی برای نقش فرد در جامعه است. هر جامعه ای که به نقش فرد اهمیت می دهد و مشارکت افراد در آن مهم است، بسترهای پرورش «سواد فرهنگی» را فراهم می کند. بر این اساس «سواد فرهنگی» را باید شناخت یک فرد از پیشینه یا تاریخ جامعه خود و جامعه جهانی، جغرافیای خود و جغرافیای جهانی، مناسبات اجتماعی و شناخت نشانه های فرهنگی و واکنش بایسته و شایسته به آن دانست و برای تحقق آن اهتمام و برنامه ریزی کرد.

توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشورمان بستگی به حضور فعال شهروندانی آگاه و صاحب توانمندیهای علمی و مهارتهای لازم برای توفیق در زندگی فردی و اجتماعی دارد. لازم است تربیت چنین شهروندانی در برنامه های درسی کلیه مدارس از دوره ابتدایی تا پایان تحصیلات دانشگاهی، نقش آموزش سواد رسانه ای و تربیت شهروندی برای زندگی در عصر جهانی پر رنگتر شود. متولیان این گونه آموزشها و قانون گذاران ضمانت مالی و اجرایی آن را با تصویب قوانین راهم سازند.

در حوزه تجارت و توریسم فرهنگی، شناخت و درک متقابل از تفاوتها و وجوه اشتراک فرهنگها و حتی الزامات مذهبی و اقلیتی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در حوزه محیط زیست، احساس مسئولیت اخلاقی نسبت به بیشگیری از تخریب محیط زیست و مشارکت فعال برای اقدام و عمل آگاهانه و نظام مند و برنامه ریزی شده در حوزه رفتارهای فردی است که از سواد

فرهنگی و سواد زیست محیطی برخوردار است. در واقع نتیجه نهایی کل فرآیند سواد آموزی فرهنگی نهادینه شدن رفتارهایی از این دست می باشد.

منابع:

- آزادخانی، سادات نژاد، شرفخانی /۱۳۹۷/ بررسی آموزش زیست محیطی و رفتارهای حفاظت از محیط زیست دانش آموزان دبیرستان دخترانه شهر ایلام
- جعفری مصطفی، ربییس میرزایی نرگس /۱۳۹۳/ تأثیر سواد فرهنگی بر توسعه توریسم فرهنگی، اصفهان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد لنجان، مجموعه مقالات دومین همایش ملی مهندسی صنایع و مدیریت پایدار، شماره ۱۱۵۶، صفحات ۳ و ۲
- رومیانی، فاطمه /۱۳۹۴/ تأثیر سواد فرهنگی بر جامعه ی دانایی محور، کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران - تهران
- فرمهبینی فراهانی محسن، صباغ اسماعیلی رعنا، ۱۳۹۵، بررسی مولفه ها و عناصر سواد فرهنگی و ارائه راهکار جهت استقرار آن در نظام آموزش و پرورش، چهاردهمین همایش سالانه انجمن مطالعات برنامه درسی
- کمالی مهاجر، مرضیه، فراهانی بنفشه (۱۳۹۱) فرهنگ زیست محیطی راهکاری جهت توسعه گردشگری پایدار، اولین همایش گردشگری و طبیعت گردی
- مظلومیان، صالحی ۱۳۹۴، نقش سواد زیست محیطی گردشگری در حفاظت از محیز زیست و جذب گردشگر، کنفرانس ملی ایده های نو در گردشگری

Frank Baker. Celebrating National Literacy Month: Media Literacy, School LIBRARY MEDIA2004

ACTIVITIES MONTHLY, VOLMEXXL, NUMBER/SEPTEMBER ۲۰۰۴, P ۵۰

Graff, H.J. (1989). Critical literacy versus cultural literacy — Reading signs of the times?, The university of Texas at Dallas, Volume 20, Issue 1

Hirsch, E.D., Jr. Cultural Literacy and the schools 'Reading culture : Contexts for Critical
Mc Kee, Julie (2005) Cultural Literacy and the American public schools, ESSAL: Vol.3 Article 22

Ryan, John/Offord Baden (2011). Cultural literacy and social Justice: Enabling Human Rights in and Beyond the Classroom

<https://www.lisna.ir>

پایگاه خبری کتابداری و اطلاع رسانی ایران